

2022

DEVELOPMENT AND INNOVATION

SCIENTIFIC ONLINE JOURNAL

<https://sites.google.com/view/imxu/>
реестр:1070589

Бошлангич синф укувчиларини уқитишда кластер методидан фойдаланишнинг ахамияти ва афзалликлари

1.Турдиева Нигора Саидовна

Бухоро давлат университети уқитувчиси

2.Карриева Анора Бобомуродовна

Бухоро давлат университети талабаси

Аннотация

Маколада бошлангич синфларда уқитишнинг «Кластер» усули ва унинг турлари хақида батафсил маълумот берилган. Дарс жараёнида «Кластер» усулидан фойдаланишнинг ахамияти ва афзаллик томонлари ёритил

Калит сузлар:

Кластер, туплам, тизим, юлдуз туркуми, тескари кластер, коғозли кластер, арт кластер

Аннотация

В статье представлена подробная информация о методе обучения в начальной школе - «Кластер» и его видах. Подробно описаны преимущества и важность использования метода «Кластер» в ходе занятий.

Ключевые слова:

Кластер, созвездие, пучок, гроздь, обратный кластер, бумажный кластер, арт кластер

Annotation

2022

DEVELOPMENT AND INNOVATION

SCIENTIFIC ONLINE JOURNAL

<https://sites.google.com/view/imxu/peestr:1070589>

The article provides detailed information about the new method of teaching in the primary school – «Cluster» and its types. The advantages and importance of using the "Cluster" method in the course of the lesson are described in detail.

Key words:

Cluster, constellation, bunch, reverse cluster, paper cluster, art cluster

Хар бир уқитувчи уқув жараенини ёркинрок ва кизикарлирок ташкил этишга интилади. Гайриоддий холати шундаки, у болаларни маълумотни яхширок

эслаб қолишга ва уларни урганишга ундайди.

Ўқув жараёнини нима самаралироқ қилиши мумкин? Болаларга маълумотни яхшироқ эслаб қолишларига нима ёрдам бериши мумкин?

Бунга эришишнинг катта йўлларида бири дарсларда «Кластер» методидан фойдаланишдир. Хуш бу қандай метод узи?

Кластер атамаси таржимада «юлдуз туркуми» ёки «тўплам» деган маънони англатади. Билимларни ўзаро боғлиқ фактлар «тўдаси» ёки «тўплами» шаклида тизимлаштиришнинг график усули «Кластер» деб аталади. Ўқув материални тизимлаштириш ва умумлаштиришга ёрдам берадиган тасвир - таълим кластеридир. Бу талаба учун визуал ёрдам схемаси бўлиб хизмат қилади.

Бошланғич мактабда ўқувчиларнинг ақлий ривожланишини рағбатлантирадиган танқидий фикрлаш технологиясининг усулларида бири «Кластер» методидир. Кластерларни қабул қилиш универсалдир. Ундан дарснинг исталган босқичида фойдаланиш мумкин: акс эттириш босқичида янги маълумотларни аниқлаш, тушунчалар ўртасида мантикий алоқани

2022

DEVELOPMENT AND INNOVATION

SCIENTIFIC ONLINE JOURNAL

<https://sites.google.com/view/imxu/>
реестр:1070589

ўрнатиш, Кластер техникаси тажриба ва кузатувлар асосида ўз фикрини шакллантириш қобилиятини ривожлантиради. Бундан ташқари, у ўқувчиларнинг ўз-ўзини тарбиялаш фаолиятини, ҳам гуруҳда, ҳам мустақил ишлаш қобилиятини ривожлантиради, ўқув фаолиятини фаоллаштиради. Уқувчилар тайёр схемаларга тузатишлар киритиш имкониятига эга.

Кластер танқидий фикрлаш усули сифатида. Замонавий таълим тизими нимага қаратилган? Авваламбор, бошланғич синф ўқувчисининг мустақиллигини оширишга, танқидий фикрлашга. Танқидий фикрлаш - бу ўқувчиларнинг интеллектуал ривожланишини рағбатлантирадиган педагогик технология. Бошланғич мактабда «Кластер» методини қабул қилиш танқидий фикрлашнинг усулларида биридир. Танқидий фикрлаш уч босқичдан ўтади: чакирув, тушуниш, рефлексия.

Чакирув - бу барча талабаларни уқув жараёнига жалб қиладиган фаоллаштириш босқичи. Унинг мақсади маълум бир мавзу бўйича мавжуд билимларни кўпайтириш, ассоциатив қаторларни шакллантириш ва мавзу бўйича муаммоли саволлар беришдир.

Тушуниш - ахборот билан ишлашни ташкил этиш билан тавсифланади. Бу дарсликдаги материални ўқиш, мавжуд фактлар ҳақида ўйлаш ёки таҳлил қилиш бўлиши мумкин.

Рефлексия - эгалланган билимларни ижодий фаолият жараёнида қайта ишлаш, ундан сўнг хулосалар чиқариш босқичидир.

Кластернинг қандай тамойилларга эга? Кластер сунъий йўлдошлар билан Сайёра моделида ёки Кластер шаклида ҳосил бўлади. Кластер марказида асосий тушунча, фикр, ён томонларида эса Марказий тушунчага

2022

DEVELOPMENT AND INNOVATION

SCIENTIFIC ONLINE JOURNAL

<https://sites.google.com/view/imxu/>
реестр:1070589

тўғри чизиқлар билан боғланган йирик семантик бирликлар жойлашган. Бу сўзлар, иборалар, ғоялар ёки фикрларни ифодаловчи жумлалар, фактлар, тасвирлар, ушбу мавзу билан боғлиқ уюшмалар бўлиши мумкин. Ва аллақачон Марказий сайёрамизнинг «сунъий йўлдошлари» атрофида мавзунини тўлиқ очиб берадиган ва мантиқий алоқаларни кенгайтирадиган камроқ семантик бирликлар бўлиши мумкин. Муҳим маҳорат шундаки, тамойилларни конкретлаштириш, уларни ўрганилаётган материалда мавжуд бўлган фикрлар ва фактлар ёрдамида асослаш керак.

Дарсда Кластер қандай тузилади? Кластерни лойиҳалаш дарсни ташкил этишга боғлиқ бўлиши мумкин. У индивидуал вазифани бажаришда доскада, алоҳида варақда ёки ҳар бир талаба учун дафтарда ишлаб чиқилиши мумкин. Кластерни тузишда кўп рангли кичик аниқ моментлардан фойдаланиш керак ва барча маълумотларни тизимлаштириш жараёнини соддалаштириб, умумий расмни визуал равишда намоиш қилиш керак.

Кластер усулидан турли мавзуларни ўрганишда фойдаланилади ва барча дарсларда фойдаланиш мумкин. Кластер усулидан фойдаланганда иш шакллари мутлақо ҳар қандай шаклда бўлиши мумкин: individual, гуруҳли ва жамоавий. Иш шакли қўйилган мақсад ва вазифаларга, ўқитувчи ва жамоанинг имкониятларига қараб белгиланади. Масалан: бир шаклнинг бошқасига утиши.

Кластерларнинг ҳар хил турлари мавжуд:

- Сайера ва унинг йўлдошлари,
- блок-схемалар,
- коғозли кластер,

2022

DEVELOPMENT AND INNOVATION

SCIENTIFIC ONLINE JOURNAL

<https://sites.google.com/view/imxu/>
реестр:1070589

- хикоя тузиш учун сузларни ракамлаш кластери.
- сузларни ёзиш урнига алохида ва сюжетли расмлар ёрдамидаги кластер,
- ҳар бир гуруҳда бир хил мавзудаги турли парчалар билан ва жамоавий хикоя тузиш мақсадида фойдаланиладиган гуруҳ кластерлари,
- тескари кластер,
- грамматик кластер.

Ўрганилаётган материални тизимлаштириш ва консолидация босқичида «Сайёра ва унинг йўлдошлари» Кластер методи энг машҳур ва самарали метод ҳисобланади. Ундан мақсадни белгилаш, ўрганилган материални такрорлаш босқичида фойдаланиш ҳам қулайдир. Кластерни яратишда ҳаракатлар кетма-кетлиги оддий ва мантикий:

- мавзунинг «юраги» бўлган калит сўз ёки жумла бўш варақ (доска) ўртасига ёзилади;
- берилган мавзуга мос бўлган фикр, факт, тасвир, тушунчаларни ифодаловчи сўзлар ёки гаплар калит сўз атрофида ёзилади;
- ёзилишига асосан пайдо бўлган сўзлар турли хил белгилар (тўғри чизиклар, векторлар, арифметик белгилар) билан асосий тушунча билан боғланган. «Сунъий йўлдошлар»нинг ҳар бири ўз навбатида «сунъий йўлдошлар» га эга ва янги мантикий алоқаларни ўрнатади.

Баъзи бир турдаги ишларни бажариш алгоритми (масалан, морфологик таҳлил режалари) қадамлар (босқичлар, ҳаракатлар) ўқлар билан ўзаро боғланган турли шаклдаги блоклар шаклида тасвирланган оқим схемаси сифатида ифодаланиши мумкин. Оқим жадваллари учун кўплаб вариантлар мавжуд.

2022

DEVELOPMENT AND INNOVATION

SCIENTIFIC ONLINE JOURNAL

<https://sites.google.com/view/imxu/>
реестр:1070589

Қоғозли кластер. Қоғоз кластери нафақат ёзишда, балки ўқишда ҳам кўникмаларни ривожлантириш воситаси бўлиб хизмат қилиши мумкин. Бундай ҳолда, ўқувчилар маълум бир мавзу бўйича алоҳида сўзлар, жумлалар ёки ҳатто кичик матнли карталарни олишади. Улар уларни ўқийдилар, тартибга соладилар ва агар керак бўлса, калит сўз атрофида маълум тартибда варақча ёпиштирадилар. Шундан сўнг ўқитувчининг хоҳишига кўра, кластерлар текширилади, муҳокама қилинади ва баҳоланади. Қоғозли кластерни тайёрлаш ўқитувчининг вазифаси бўлиши шарт эмас. Бу иш ўқувчилар учун жуда яхши уй вазифаси бўлиши мумкин.

Сўзларни рақамлаш билан Кластер. Воқеалар кетма-кетлигини аниқлашда, ҳикоя тузишда ёки мавзунинг оғзаки тақдим етишда сўзларни рақамлаш билан кластердан фойдаланиш керак. Айнан шу усул бошланғич синф ўқувчилари билан ишлаш учун жуда мос келади, чунки енг катта қийинчилик улар учун матндаги жумлалар тартибини аниқлашдир: воқеалар тақдимотини қаердан бошлаш керак, уни қандай ишлаб чиқиш ва қандай тугатиш керак.

Сўзларни рақамлаш билан Кластер биргаликда қуйидагича тузилади: тахтанинг марказида мавзу ёзилади (калит сўз, кейин талабалар ушбу мавзу билан боғлиқ ҳолда ақлга келган барча сўз ва ибораларни номлашади. Сўнгра ўқувчилар томонидан таклиф етилган сўз бирикмалари доскага ёзиб олинади ва синф ушбу ҳикоядаги воқеалар кетма-кетлигини муҳокама қила бошлайди. Бунинг учун ўқитувчи уларга етакчи саволлар билан ёрдам беради ва талабалар билан биргаликда ёзилган сўзлар ёнига рақамларни навбат билан доскага қўяди: биринчи гапда ишлатилиши керак бўлган сўзлар ёнига 1 рақами, иккинчисига 2 рақами қўйилади ва ҳоказо.

2022

DEVELOPMENT AND INNOVATION

SCIENTIFIC ONLINE JOURNAL

<https://sites.google.com/view/imxu/>
реестр:1070589

Бадий Кластер (расмни Кластер). Бошланғич синф ўқувчилари билан ишлашда ва сўзларни ёзиш ўрнига сюжетли расмлардан фойдаланишда катта мавзунини ўрганишнинг самарали усули бу бадий Кластер, яъни расмлар билан Кластер. Ушбу кластерни қуриш принципи айнан бир хил. Варақнинг ўртасига маълум бир мавзу бўйича расм ёпиштирилади (калит сўз ёзилади, унинг атрофида талабалар унинг таркибий қисмларини жойлаштирадilar ёки чизадилар, бу ерда тайёр расмлар фақат битта объектни (нарсa, тирик мавжудот, ранг ва бошқаларни) ўз ичига олиши мумкин.) ёки бутун бир фитна (табiiй ҳодисалар, одамларнинг касблари ва бошқалар.)

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Turdieva N. S. Didactic conditions for the formation of attitudes toward education as a value among primary school pupils //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – Т. 10.
2. Турдиева Н. С., Акрамова У. И. Роль Развития Экологического Образования И Экологической Культуры Младших Школьников В Современном Обществе //Барқарорлик ва Етакчи Тадқиқотлар онлайн илмий журнали. – 2021. – Т. 1. – №. 5. – С. 477-483.
3. Ibodovich R. M., Saidova T. N. Problems of teacher mastery in school practice and the history of pedagogical thought //European Journal of Life Safety and Stability (2660-9630). – 2021. – Т. 7. – С. 112-116.
4. Saidovna T. N. Raising the attitude of primary school students to education as a value //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2020. – Т. 10. – №. 10. – С. 506-510.
5. Турдиева Н. С. Из опыта узбекистана по формированию

2022

DEVELOPMENT AND INNOVATION

SCIENTIFIC ONLINE JOURNAL

<https://sites.google.com/view/imxu/>
реестр:1070589

профессиональной компетентности у педагогов //international scientific review of the problems of philisophy, psychology and pedagogy. – 2019. – с. 107-110.

6. Saidovna T. N. Pedagogical ethics and pedagogical tact //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – Т. 12. – №. 3. – С. 305-310.

7. Турдиева Н. С., Акрамова У. И. Интерпретация экологической культуры в педагогических взглядах священного корана и в трудах великих учёных востока //барқарорлик ва етакчи тадқиқотлар онлайн илмий журнали. – 2022. – с. 252-257.

8. Турдиева Н. С. Педагогическая этика и педагогический такт //барқарорлик ва етакчи тадқиқотлар онлайн илмий журнали. – 2022. – т. 2. – №. 3. – с. 237-243.

9. Saidovna T. N. The Concept of the Teacher's Pedagogical Technique //European Multidisciplinary Journal of Modern Science. – 2022. – Т. 4. – С. 877-883.

10. Турдиева Н. С. АЖДОДЛАР МЕРОСИДА ЎҚУВЧИЛАРНИНГ ЎҚУВ-БИЛИШ ФАОЛИЯТИГА ҚАДРИЯТ СИФАТИДА МУНОСАБАТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШГА ОИД ҚАРАШЛАР
https://uniwork.buxdu.uz/resurs/12983_1_4E11565036C0124D6C3539A3B04CC EFE3B84BDEA.pdf

2022

DEVELOPMENT AND INNOVATION

SCIENTIFIC ONLINE JOURNAL

<https://sites.google.com/view/imxu/>
реестр:1070589

11. Турдиева, Н. С., & Рахмонов, М. И. (2022). ВИДЫ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ. *БАРҚАРОРЛИК ВА ЕТАКЧИ ТАДҚИҚОТЛАР ОНЛАЙН ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ*, 2(3), 299-304.
12. Ashurova Z. Scientific prodress: Muammoli ta'lim texnologiyalari, ularning o'ziga xos xususiyatlari //Buxoro davlat universitetining Pedagogika instituti jurnali. – 2021. – Т. 1. – №. 1.
13. Ashurova Z. Pedagogik Mahorat //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 6. – №. 6.
14. Muxitdinovna A. Z. ZAMONAVIY TA'LIM-TARBIYA JARAYONIDA FASILATORNING O 'RNI: Ashurova Zarina Muxitdinovna, BuxDU mustaqil izlanuvchisi //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2022. – №. 2. – С. 215-219.
15. Ashurova Z. O'z-o'zini tarbiyalash borasida ajdodlarimiz qarashlari //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 6. – №. 6.
16. Ashurova Z. Jahon maktabgacha ta'lim rivojida noan'anaviy mashg'ulotlar: Valdorf, Montessori pedagogikasi //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2020. – Т. 4. – №. 4.
17. Ashurova Z. Boshlang'ich ta'lim sifat va samaradorligini oshirish: strategiya, innovatsiya va ilg'or tajribalar: Pedagogning fasilitatorlik faoliyati ta'lim sifatini kafolatlash garovi //Buxoro davlat universitetining Pedagogika instituti jurnali. – 2021. – Т. 1. – №. 1.
18. Muxitdinovna A. Z. Pedagogning fasilitatorlik faoliyati-ta'lim sifatini kafolatlash omili //Научно-практическая конференция. – 2022.

